

(ก)

ชื่อโครงการ ลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมไทย : กรณีศึกษางานผ้าไหมจังหวัดสุรินทร์

- ผู้วิจัย**
1. ทวีฤทธิ์ ศิริศักดิ์บรรจง
 2. ชูชีวรรณ ตมิสานนท์

บทคัดย่อ

ผู้วิจัยพบว่าผ้าไหมสุรินทร์และผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมสุรินทร์เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย ด้วยคุณลักษณะพิเศษของผ้าไหมสุรินทร์ที่มีลวดลายสวยงาม เนื้อผ้านุ่มนวลเงาแวววาว และลวดลายที่ทรงคุณค่าด้านประเพณีวัฒนธรรมอันโดดเด่น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีผลให้ผ้าไหมสุรินทร์ คือ สินค้าส่งออกทางวัฒนธรรมของชาติ ประกอบกับ ณ วันนี้กระบวนการผลิตผ้าไหมสุรินทร์เป็นการผลิตในรูปอุตสาหกรรมครัวเรือน เพื่อรองรับความต้องการของตลาดผู้บริโภคจำนวนมากอันมีต่อผ้าไหมสุรินทร์ ในขณะที่เดียวกันผู้ผลิตผ้าไหมสุรินทร์ต่างมีความคาดหวังว่าภาครัฐจะเข้ามาช่วยสนับสนุนด้านการตลาดเพิ่มมากขึ้น และภาครัฐควรมีมาตรการทางกฎหมายพิเศษ เพื่อส่งเสริมและปกป้องผลประโยชน์ของงานผ้าไหมสุรินทร์และผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมสุรินทร์พร้อม ๆ กัน

อย่างไรก็ตามความคาดหวังว่า ประเทศไทยจะมีกฎหมายเฉพาะ เพื่อการกำกับดูแลงานผ้าไหมสุรินทร์และผ้าไหมจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทยกลับไม่ประสบความสำเร็จ และเป็นที่น่าสนใจว่าแม้ผ้าไหมไทยเป็นสินค้าส่งออกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญของประเทศไทย แต่ประเทศไทยกลับไม่มีระบบกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่ผ้าไหมโดยเฉพาะ ความคุ้มครองผ้าไหมไทยในฐานะผลงานสร้างสรรค์ของชาวบ้านจึงตกอยู่กับระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหลาย ๆ ฉบับ เช่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจากข้อตกลงระหว่างประเทศภายใต้กรอบความคิดของชาติตะวันตก กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านี้จึงไม่อาจสะท้อนถึงแนวความคิดเพื่อการคุ้มครองผ้าไหมไทยได้อย่างแท้จริง แม้ว่าการพัฒนาในภาคการผลิต การบริหารจัดการวัตถุดิบ การปรับปรุงสายพันธุ์หม่อนไหมจะก้าวล้ำหน้าไปมากแล้วก็ตาม

ด้วยเหตุผลข้างต้นการศึกษาเรื่องลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมไทย : ศึกษากรณีงานผ้าไหมจังหวัดสุรินทร์จึงเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงมาตรการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ที่มีกับงานผ้าไหมสุรินทร์ ทั้งนี้ไม่ว่าในด้านการออกแบบลวดลายผ้าไหม หรือด้านความคุ้มครองลิขสิทธิ์อันมีต่อลวดลายโบราณของผ้าไหมสุรินทร์ หรือด้านความคุ้มครองลิขสิทธิ์อันมีต่อลวดลายที่ผลิตขึ้นใหม่ อันเป็นหนทางให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบทิศทางและนโยบายตามกฎหมายลิขสิทธิ์แก่

(ข)

งานออกแบบลวดลายผ้าไหม ลวดลายโบราณของผ้าไหมสุรินทร์ และลวดลายที่ผลิตขึ้นใหม่ทางอุตสาหกรรมผ้าไหมสุรินทร์ ทั้งนี้การที่มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมผ้าไหมสุรินทร์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้นั้น ผู้วิจัยต้องอาศัยการศึกษาเปรียบเทียบจากแนวความคุ้มครองลิขสิทธิ์ของต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศผู้ส่งออกสินค้าผ้าไหม อันได้แก่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศอินเดีย ร่วมกับแนวทางความคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้สนธิสัญญาระหว่างประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสนธิสัญญากรุงเบอร์ลิน สนธิสัญญาความคุ้มครองลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ฯลฯ จนท้ายที่สุดผู้วิจัยจะค้นพบมาตรการปรับปรุงกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมผ้าไหมไทย

ในด้านกระบวนการผลิตงานวิจัย งานวิจัยชิ้นนี้เกิดขึ้นภายใต้กระบวนการ 5 ขั้นตอนด้วยกัน คือ ขั้นตอนแรกการรวบรวมข้อมูลจากผู้ผลิตผ้าไหมสุรินทร์กลุ่มต่าง ๆ ทั้งนี้ไม่ว่าในด้านการผลิต การออกแบบลวดลายผ้าไหม การทอลวดลายผ้าไหม การพิมพ์ลวดลาย และปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ผลิตผ้าไหมสุรินทร์ ขั้นตอนที่สอง รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา และตำรากฎหมายภายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่สาม การประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ เพื่อแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานออกแบบลวดลายผ้าไหมและลวดลายบนผืนผ้าไหม ซึ่งมาตรการคุ้มครองดังกล่าวนี้จะต้องเหมาะสมต่ออุตสาหกรรมผ้าไหมสุรินทร์และผ้าไหมไทย ขั้นตอนที่สี่ ผลิตผลงานวิจัยในรูปเอกสารประกอบการวิจัย เพื่อการนำเสนอผลงานวิจัยสู่การสัมมนาทางวิชาการ และขั้นตอนสุดท้าย ตรวจสอบความถูกต้องของรายงานวิจัยและนำเสนอต่อไป

จากการศึกษาถึงมาตรการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่าประเทศไทยและประเทศผู้ผลิตและส่งออกผ้าไหมทั้งห้าประเทศ อันได้แก่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศอินเดีย ทุกประเทศล้วนเป็นภาคีสมาชิกสนธิสัญญากรุงเบอร์ลิน และเป็นสมาชิกองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ทั้งสิ้น ทำให้ทุกประเทศต่างมีพันธกรณีตามสนธิสัญญากรุงเบอร์ลินและสนธิสัญญาลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) เพื่อการบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศตนตามกรอบสนธิสัญญากรุงเบอร์ลินและสนธิสัญญาความคุ้มครองลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ทำให้เนื้อหาสาระกฎหมายลิขสิทธิ์ของทุกประเทศจึงมีความคล้ายคลึงกัน เว้นแต่ในส่วนรายละเอียดบางประการ เช่น งานอันมีลิขสิทธิ์ ฯลฯ ซึ่งข้อมูลบทบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศผู้ผลิตและส่งออกผ้าไหมและสนธิสัญญา

(ค)

กรุงเบอร์ลินนี้มีผลต่อการศึกษามาตรการควบคุมครองลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมสุรินทร์ใน 3 ประการด้วยกัน ดังนี้

ประการแรก ด้านงานออกแบบลวดลายผ้าไหม ในฐานะที่งานออกแบบลวดลายผ้าไหมถือเป็นงานออกแบบผลิตภัณฑ์ แม้ว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ไทย พ.ศ.2537 จะไม่ได้บัญญัติชัดเจนว่า งานออกแบบผลิตภัณฑ์คืองานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทศิลปประยุกต์ก็ตาม แต่ศาลไทยได้มีแนวคำพิพากษาที่ 6379/2537 ว่า งานออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทศิลปประยุกต์ ทำให้งานออกแบบลวดลายผ้าไหมจึงอาจได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ และงานออกแบบลวดลายผ้าไหมย่อมมีฐานะเป็นงานศิลปประยุกต์ แต่ทั้งนี้ความคุ้มครองงานออกแบบผลิตภัณฑ์ก็ยังคงความไม่แน่นอนต่อไป เพราะในอนาคตแนวคำพิพากษาของศาลไทยอาจเปลี่ยนไปก็ได้

สำหรับกฎหมายลิขสิทธิ์ต่างประเทศ ปรากฏว่า ปัจจุบันหลาย ๆ ประเทศได้บัญญัติว่างานออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ ทำให้ปัญหาความไม่แน่นอนจากคำพิพากษาของศาลหมดไป

ประการที่สอง ด้านลวดลายโบราณบนผืนผ้าไหม ปรากฏผลการศึกษาว่า ลวดลายโบราณบนผืนผ้าไหมไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ไทย เพราะลวดลายโบราณบนผืนผ้าไหมเหล่านี้ไม่ปรากฏตัวผู้ทรงสิทธิ และลวดลายโบราณเหล่านี้เกิดขึ้นก่อนที่กฎหมายลิขสิทธิ์มีผลบังคับใช้ ทั้งหมดนี้ทำให้ลวดลายโบราณบนผืนผ้าไหมไม่อาจเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ ในทางกลับกันในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามกลับมอบลิขสิทธิ์แก่ลวดลายโบราณเหล่านี้ ในฐานะที่ลวดลายโบราณเหล่านี้เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทศิลปะพื้นบ้านของชาติ

ประการที่สาม ด้านลวดลายที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ของภาคอุตสาหกรรมผ้าไหม จากการศึกษาพบว่า ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ไทย พ.ศ.2537 ลวดลายบนผืนผ้าไหมดังกล่าวอาจถือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทศิลปประยุกต์ได้ หากผู้ผลิตลวดลายดังกล่าวใช้วิธีการพิมพ์ลายบนผืนผ้าไหม เพราะวิธีการพิมพ์ภาพหรือลวดลายนับเป็นวิธีการสร้างงานศิลปประยุกต์ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ส่วนวิธีการทอ การปัก การสาน วิธีการเหล่านี้อาจสร้างงานศิลปะได้ แต่วิธีการเหล่านี้หาใช้วิธีการสร้างงานศิลปประยุกต์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย ส่งผลให้ลวดลายผ้าไหมสุรินทร์และผ้าไหมไทยส่วนใหญ่ที่ใช้วิธีการทอจึงไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์

ในทางกลับกันตามกฎหมายลิขสิทธิ์ต่างประเทศกลับไม่ประสบปัญหาดังกล่าว เพราะตามกฎหมายบทบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ต่างประเทศมีวิธีการกำหนดคำนิยามคำว่า “งานศิลปะ” หรือคำว่า “งานศิลปประยุกต์” โดยใช้วิธีการยกตัวอย่างเพียงบางตัวอย่างเท่านั้น และไม่ปรากฏว่า

(ง)

บทบัญญัติกฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศใดมีค่านิยมเช่นประเทศไทย ด้วยการกำหนดวิธีการสร้างงานศิลปะยุคใดไว้ในตัวบทกฎหมาย

ท้ายที่สุดนี้ด้วยผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ไทยสมควรมีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อรองรับความคุ้มครองงานด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติดังเช่นประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม พร้อมกับการปรับปรุงคำนิยามคำว่า “งานศิลปะยุคใด” ด้วยวิธีการยกตัวอย่างงานศิลปะยุคใดไว้ในคำนิยามและยกเลิกการระบุว่า วิธีการสร้างงานศิลปะยุคใดต้องเป็นวิธีการตาม (1) ถึง (6) คำนิยามคำว่า “งานศิลปะยุคใด” อันทำให้งานศิลปะไทยทุกรูปแบบสามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย รวมทั้งเพื่อป้องกันความไม่แน่นอนในอนาคตว่า งานออกแบบลวดลายผ้าไหมเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์หรือไม่ กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยจึงสมควรบัญญัติว่า งานออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทหนึ่งตามกฎหมายลิขสิทธิ์

Research Title	Copyright in Thai Silk Works: A Case Study of about Thai Silk Works in Surin Province.
Researchers	1.Thaveephut Sirisakbunjong 2.Choocheewan Tamisanont.

ABSTRACT

The researchers found that Surin silk works and silk products from Surin Province is a major export products of Thailand; Special features of Surin silk with beautiful designs, Oriental fabric soft shadows and patterns of valued cultural traditions unique. All these factors, as a resulted for the Surin silk had exported of national culture. Surin silk production still made in the household industry. In order that served the needs of the consumer market a lot more in Surin silk. Meanwhile, The manufacturers of Surin silk works are expected that the Government should have special legal measures. To promote and protect the benefits of Surin silk works, silk products and support the growing market simultaneously.

However, It is interesting that even the Thai silk products was importance exported the cultural of Thailand but there is no specific law to enforced or seriously to protects the Thai silk works. For general rule of intellectual property to protects silk works in Thailand such as Copyright Act B.E.2537, Patents Act B.E.2522, Geographical Indication Act, etc. These are laws which arise from international agreements within the framework of Western thought. The intellectual property law, these are actually may not reflect the ideas for protection of Thai silk works or may not get in to the spirit of Thai culture. Although, The developments in the manufacturing sector, Materials management, Improved strains of Sericulture will then step ahead to even more.

All the reasons above mentioned, The research of copyright in Thai silk works : Study about Thai silk works in Surin province had happened. In order to study the measures of copyright law for protecting Surin silk works whether the pattern of silk design, the pattern of ancient traditional of Surin silk works, the pattern of design with the new product. The researchers determine to imposed the direction and policy framework accordance with the

copyright law on the pattern of Surin silk design, the pattern of ancient traditional of Surin silk works and the pattern of new product for Surin silk industry. The legal measures for the protection of Surin silk industrial will happen then. This research requires to comparative with study of the copyright form the foreign countries. Especially, Silk exporters including China, Japan, South Korea, Socialist Republic of Vietnam and India. With the guidelines of copyright protection under the treaty between the countries, Both Berne Convention and Copyright Treaty for the Protection of World Intellectual Property Organization(WIPO),etc. Ultimately, The researchers will find measures to improve the Thai copyright laws to suit Thai silk industry.

In the research process. This research under the 5 step process viz the first step is gathering information from Surin silk manufacturers of different groups, whether in manufacturing The pattern of silk design, The pattern of silk weaving, The print pattern and problems with the Surin silk manufacturers. Step two Gather information from books article Supreme Court Judgment. Books and domestic and foreign law related. Step three Data processing and analysis of data received. To seek answers about copyright protection in the patterns of silk cloths design, the patterns on silk and silk fabrics design. This protection measures that will be suitable for silk works industry, Surin silk works and Thai silk works also. Step four research productivity in research documentation. In order to presented research to the academic seminar. And final stages, Check the accuracy of the report and presented the following research.

This research found that Thailand and Statemember which silk worksexported all five countries ; Including China, Japan, South Korea, Socialist Republic of Vietnam and India. Allaforsaid countries are the party member of The Berne Convention and the member of World Intellectual Property (WIPO)were making all countries with obligations under Bernetreaties and Copyright Treaty of the Property Organization World Intellectual Property Organization (WIPO). In order to prescribed laws of his country within the framework of Berne Treaty, Copyright Treaty for the protection of the World Intellectual Property Organization (WIPO)which are the contents of every country has a similar except in some detail as a copyright work, etc. This information were effected on educational measures to protection copyright of Surin silk works in three respects as follows:

Firstly, The pattern of silk cloths design was productdesign. Although Thai Copyright Act B.E.2537 was not clearly stipulates that the product design is the copyrighted work of applied

art but Thai Supreme Court made a sentence on case number 6379/2537 that the product design was the copyrighted work of applied art. The pattern of silk cloths design has been protected under Supreme Court Judgment. However, the protection of product design is still uncertainty continue. In the future, Thai Supreme Court may also change the precedence. On the other hand, For the International copyright law now appears that many countries stipulates for the product design are copyrighted work in the copyright law.

Secondly, The ancient patterns on silk fabrics. It was found that the ancient patterns on silk fabrics was not a copyrighted work in Thai Copyright Act B.E.2537 because the ancient patterns on silk fabrics, these do not appear the right holder and traditional patterns of these occurred before the effective laws. All these ancient patterns on silk fabrics might not be a copyrighted work. On the other side, In People's Republic of China and Vietnam to give copyrights for these ancient designs as these ancient patterns are the copyrighted work of the national folk art.

Thirdly, the new pattern had been created in silk fabrics industry sector. The study found that Thai Copyright Act B.E.2537 designs on silk fabrics may be the copyrighted work of applied art. If the manufacturer designs the method of printing on silk fabrics. Because the printing method is a method or pattern of creating applied art work according to Section 4 of Copyrights Act B.E.2537. To embroidery, knitting and weaving these methods may be just a work of art. However, these methods was not used for creating applied art work in Thailand. As a Resulted, the pattern of Surin silk works and Thai silk works, most of the way Textile is not a copyright work.

On the other hand, According to the international copyright law does not suffer with these problems because there are width definition of the words "art work" or the words "applied art work" by using only a sample illustration which does not stipulate for step of the applied art work like Thailand.

Finally, the findings above. The researchers proposed that Thai Copyright Act should be amended. To support the protection of national culture such as China and the Socialist Republic of Vietnam. Moreover, In order to improved the definition of the word "Applied art" by means of an example of applied art work in the definition and revoke to stipulate that the process to create the applied art work as an only way to apply by (1) to (6) defined the term of "applied art

(๙)

work", which makes all forms of Thai art work can be protected according to provide by Thai copyright law. To avoid uncertainties in the future between the pattern of Silk design is copyright work or not. Thai copyright law should stipulate that Product design work is one of the copyrighted work according to the copyright law.

(ณ)

กิตติกรรมประกาศ

นับแต่ก่อนการจัดทำจนกระทั่งสำเร็จเป็นรูปเล่มงานวิจัย ผู้วิจัยได้รับความเมตตาในการชี้แนะแนวทางและกำลังใจจากท่าน ดร. สมหมาย จันทรเรือง อดีตผู้บังคับบัญชา ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอย่างสุดซึ้งในโอกาสนี้ และผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต ศาสตราจารย์ ดร. จุมพต สายสุนทร และรองศาสตราจารย์ ดร. เกษณ์ โทณะวณิก คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยสาขานิติศาสตร์ ซึ่งทั้งสามท่านได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเป็นกรรมการผู้ประเมินงานวิจัยชิ้นนี้ ตลอดจนให้คำแนะนำการจัดทำมาโดยตลอด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่าน รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ภาณุรัตน์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งผู้วิจัยได้รับความรู้และข้อมูลที่สำคัญหลายประการจากผลงานของท่าน รวมทั้งการช่วยเหลือประสานงานจาก ร้อยโทธีรศักดิ์ ลูกศิษย์ผู้ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ผู้วิจัยจึงขอพระคุณมา ณ ที่นี้

นายทวีพฤทธิ์ ศิริศักดิ์บรรจง
ร.ต.อ.ชูชีวรรณ ตมิศานนท์

(ญ)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(จ)
กิตติกรรมประกาศ	(ฉ)
สารบัญภาพ	(ญ)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 ข้อจำกัดในการวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	7
บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาและรูปแบบผ้าไหมทอมือในประเทศไทย	8
2.1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมการทอผ้าไหม	8
2.1.1 ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมโลก	9
2.1.2 ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมไทย	15
2.2 รูปแบบการทอผ้าไหมและผ้าพื้นเมืองในประเทศไทย	21
2.2.1 การทอผ้าไหมและผ้าพื้นเมืองในภาคเหนือ	21
2.2.2 การทอผ้าไหมและผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	22
2.2.3 การทอผ้าไหมและผ้าพื้นเมืองในภาคกลาง	23
2.2.4 การทอผ้าไหมและผ้าพื้นเมืองในภาคใต้	23
2.3 พัฒนาการผ้าไหมจากหัตถกรรมของชาวบ้านสู่การผลิตภาคอุตสาหกรรม	25
2.4 สภาพการประกอบกิจการผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหมในประเทศไทย	30
บทที่ 3 ที่มา เอกลักษณะ กรรมวิธีผลิตผ้าไหมทอมือสุรินทร์ และปัญหาอุปสรรคทางกฎหมาย	
3.1 ประวัติความเป็นมา โครงสร้างประชากร และวัฒนธรรมในจังหวัดสุรินทร์	38
3.2 เอกลักษณะของผ้าไหมสุรินทร์	41
3.3 กรรมวิธีการผลิตผ้าไหมของกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหมทอมือสุรินทร์	46
3.3.1 การปลูกหม่อน	47

(๓)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3.2 การเลี้ยงไหม.....	48
3.3.3 การสาวไหม.....	51
3.3.4 การข้อมสี.....	53
3.3.5 การออกแบบลวดลาย.....	61
3.3.6 การทอผ้าไหม.....	63
3.4 กรรมวิธีการผลิตผ้าไหมของกลุ่มอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม.....	70
3.4.1 การเตรียมวัตถุดิบ.....	70
3.4.2 การออกแบบลวดลาย.....	74
3.4.3 การทอผ้าไหม.....	76
3.4.4 การพิมพ์ลายผ้าไหม.....	79
3.5 ประเภทของผ้าไหมในจังหวัดสุรินทร์.....	81
3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญากับงานผ้าไหมสุรินทร์.....	85
3.7 ปัญหาอุปสรรคทางกฎหมายในงานผ้าไหมสุรินทร์.....	108
บทที่ 4 แนวทางการใช้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 กับงานผ้าไหม.....	113
4.1 ความหมายของคำว่า “ลิขสิทธิ์”.....	113
4.2 แนวความคิดพื้นฐานตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	114
4.3 ความสัมพันธ์พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ไทยในเวทีระหว่างประเทศ.....	115
4.4 หลักทั่วไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	118
4.5 งานผ้าไหมถือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์.....	123
4.5.1 ลิขสิทธิ์ในลวดลายบนผืนผ้าไหม.....	123
4.5.2 ลิขสิทธิ์ในงานออกแบบลวดลายบนผืนผ้าไหม.....	129
4.5.3 ลวดลายของผ้าไหมและงานออกแบบลวดลายผ้าไหมเป็นสหสิทธิ.....	134
4.6 วิธีการได้ไปซึ่งความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหม.....	136
4.6.1 การได้ไปซึ่งลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์.....	137
4.6.2 การได้ไปซึ่งลิขสิทธิ์โดยวิธีอื่น.....	139
4.7 สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์.....	147
4.8 สิทธิของผู้สร้างสรรค์.....	152

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.9 การละเมิดลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมและผลทางกฎหมาย	154
4.9.1 การละเมิดลิขสิทธิ์ขั้นต้น	154
4.9.2 การละเมิดลิขสิทธิ์ขั้นรอง	158
4.10 อายุความคุ้มครองลิขสิทธิ์	160
บทที่ 5 แนวทางความคุ้มครองงานผ้าไหมและอุตสาหกรรมสิ่งทอ	163
ตามมาตรฐานหลักเกณฑ์ระหว่างประเทศ	
5.1 อนุสัญญากรุงเบอร์ลิน	163
5.1.1 ประวัติความเป็นมา	163
5.1.2 หลักการสำคัญของอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน	167
5.1.3 ลักษณะทั่วไปของอนุสัญญากรุงเบอร์ลิน	169
5.1.4 บทบัญญัติคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานออกแบบลวดลายและ	169
งานผ้าไหม	
5.2 สนธิสัญญาลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO)	172
5.2.1 ประวัติความเป็นมาขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก	172
(WIPO)	
5.2.2 สนธิสัญญาลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก	174
(WIPO)	
5.2.3 เนื้อหาสาระของ The WIPO Copyrights Treaty 1996	175
5.2.4 ความสัมพันธ์ของประเทศไทยต่อองค์การ	180
ทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO)	
5.2.5 บทบาทขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) กับ	183
ความคุ้มครองงานออกแบบและงานผ้าไหม	
บทที่ 6 ความคุ้มครองในงานออกแบบลวดลายและงานผลิตผ้าไหมตาม	192
กฎหมายลิขสิทธิ์ต่างประเทศ	
6.1 ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน	192
6.1.1 ประวัติความเป็นมาของกฎหมายลิขสิทธิ์	192
6.1.2 ความคุ้มครองงานออกแบบลวดลายผ้าไหม	203
ตามกฎหมายลิขสิทธิ์	

(ฐ)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.1.3 ความคุ้มครองงานลวดลายบนพื้นผ้าไหมตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	205
6.2 ประเทศญี่ปุ่น.....	210
6.2.1 ประวัติความเป็นมาของกฎหมายลิขสิทธิ์.....	210
6.2.2 ความคุ้มครองงานออกแบบลวดลายผ้าไหม ตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	222
6.2.3 ความคุ้มครองงานลวดลายบนพื้นผ้าไหมตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	225
6.3 ประเทศเกาหลีใต้.....	228
6.3.1 ประวัติความเป็นมาของกฎหมายลิขสิทธิ์.....	229
6.3.2 ความคุ้มครองงานออกแบบลวดลายผ้าไหม ตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	232
6.3.3 ความคุ้มครองงานลวดลายบนพื้นผ้าไหมตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	234
6.4 ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม.....	240
6.4.1 ประวัติความเป็นมาของกฎหมายลิขสิทธิ์.....	240
6.4.2 ความคุ้มครองงานออกแบบลวดลายผ้าไหม ตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	244
6.4.3 ความคุ้มครองงานลวดลายบนพื้นผ้าไหมตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	247
6.5 ประเทศอินเดีย.....	250
6.5.1 ประวัติความเป็นมาของกฎหมายลิขสิทธิ์.....	250
6.5.2 ความคุ้มครองงานออกแบบลวดลายผ้าไหม ตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	254
6.5.3 ความคุ้มครองงานลวดลายบนพื้นผ้าไหมตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	256
บทที่ 7 การเปรียบเทียบแนวทางความคุ้มครองลวดลายผ้าไหมตามมาตรฐาน ระหว่างประเทศกับกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยและกฎหมายลิขสิทธิ์ ต่างประเทศ	260
7.1 วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคุ้มครองกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยตาม หลักเกณฑ์มาตรฐานระหว่างประเทศ	260
7.1.1 สนธิสัญญากรุงเบอร์ลิน.....	261

(๓)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.1.2 สนธิสัญญาลิขสิทธิ์ขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO)	267
7.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ประเทศไทยกับต่างประเทศ	274
7.2.1 โครงสร้างระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ต่างประเทศเปรียบเทียบ กับโครงสร้างกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย	274
7.2.2 รูปแบบงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ต่างประเทศ เปรียบเทียบกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย	279
7.2.3 ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานออกแบบลวดลายผ้าไหม ต่างประเทศเปรียบเทียบกับกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย	287
7.2.4 ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในลวดลายผ้าไหมต่างประเทศ เปรียบเทียบกับกฎหมายลิขสิทธิ์ไทย	294
บทที่ 8 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	303
บรรณานุกรม	315
ประวัติผู้วิจัย	322

(ต)

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 3-1 ผ้าลายโฮล.....	42
ภาพ 3-2 ผ้าสาकु.....	43
ภาพ 3-3 ผ้าสระมอ.....	43
ภาพ 3-4 ผ้าอันลุนเสียม.....	43
ภาพ 3-5 ผ้าอัมปรม.....	44
ภาพ 3-6 ขั้นตอนการสาวไหม.....	52
ภาพ 3-7 ตัวอย่างสีเคมีหรือสีสังเคราะห์ที่ใช้ย้อมเส้นไหม.....	54
ภาพ 3-8 กี่ทอผ้าไหมโบราณ ที่อำเภอท่าสว่าง จังหวัดสุรินทร์.....	63
ภาพ 3-9 เครื่องทอผ้าแบบกึ่งกระตุก และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง.....	65
ภาพ 3-10 ผ้าโฮลปัจจุบันใช้สีเคมีและมีสีสดใส.....	82
ภาพ 3-11 ผ้าโฮลโบราณมีสีสันทึบไม่ฉูดฉาด.....	82
ภาพ 3-12 ผ้ามัดหมี่โฮลผู้ชาย.....	82
ภาพ 3-13 ผ้ามัดหมี่ลายพวงลูกหว้า.....	82
ภาพ 3-14 ผ้าถุงลายอันลุยชิม (ลายไทย).....	83
ภาพ 3-15 ผ้าไหมลายลูกแก้ว.....	83
ภาพ 3-16 ผ้าไหมพื้นเรียบ.....	84
ภาพ 3-17 ผ้าไหมหางกระรอก.....	85
ภาพ 3-18 เครื่องหมายรับรองนกยูงทองคำ.....	105
ภาพ 3-19 เครื่องหมายรับรองนกยูงเงิน.....	106
ภาพ 3-20 เครื่องหมายรับรองนกยูงสีน้ำเงิน.....	107
ภาพ 3-21 เครื่องหมายรับรองนกยูงสีเขียว.....	107
ภาพ 4-1 ผ้าตัดเสื้อแบบพระราชทาน.....	130
ภาพ 4-2 ลายดอกฝุคดวงกลม จก.....	130
ภาพ 4-3 ลายสัตว์หิมพานต์.....	131